

Становище на СТЕП по проект на интервенции в областта на агроекологията, финансирани по линия на ЕЗФРСР в Стратегическия план по ОСП за периода 2023-2027г., представени за обсъждане на заседание на ТРГ за разработване на СП на 10.12.2021 г.

I. Общи бележки

- Обръщаме внимание, че все още липсва интервенционна логика на СП, количествени индикатори и бюджети, които ясно да показват как предлаганата интервенция ще допринесе за постигането на целите на ОСП и Зелената сделка.
- В текстовете на почти всички предложени мерки е посочено, че допринасят към постигането на две или три от трите цели, свързани с опазване на околната среда и климата. Посочените индикатори за резултат, обаче, са свързани само с една от целите и не е ясно как ще се отчита приносът на мярката към другите посочени цели. Предлагаме да се допълнят и индикатори за резултат, свързани със съответните посочени цели.
- В нито една от мерките не са посочени нивата на плащане, което не позволява да се прецени доколко поетите ангажименти по мярката ще допринесат за постигането на целите, или дейностите ще са просто инструмент за подпомагане на доходите на земеделските стопани.
- Не е предоставена информация относно възможните комбинации на посочените интервенции и мерки, и начините, по които това ще може да се случва.
- Неправителствените организации, работещи в сферата на опазването на околната среда и биоразнообразието чрез прилагане на прородошадящи земеделски практики (включително и СТЕП), неколккратно са изпращали становища по проекта на интервенции, свързани с околната среда и климата, на които до този момент нямат официален отговор и обосновка, защо предлаганите промени и предложения не са приети и отразени. Това е основната причина да повторим някои от тях:
 - ✓ Въпреки предлаганите нови схеми и интервенции, не се предвижда пилотно прилагане на схемите за опазване на околната среда и климат, базирани на резултата, които се препоръчват от ЕК.
 - ✓ Екологичните цели следва да се адаптират към характеристиките на районите и прилагането им да става на регионално ниво. В районите с преобладаващо екстензивно земеделие е най-добре да се запазват съществуващите характеристики на ландшафта, докато в интензивните райони са необходими целенасочени действия за създаването и възстановяването им. Целевите нива

за покритие със зелена и синя инфраструктура са между 10% и 20% на регионално равнище.

- ✓ Буди недоумение фактът, че независимо от препоръките на ЕК относно Стратегическия план на България за предлагане на интервенции за намаляване на загубата на биоразнообразие в земите с висока природна стойност и предотвратяване на намаляването на птиците, обитаващи земеделски земи, съществуващите досега интервенции в мярка „Агроекология и климат“ са премахнати от предлагания нов вариант на интервенции без никаква обосновка или предлагане на алтернативни дейности. Настояваме за връщане на всички дейности в направление „Подпомагане на земеделски дейности с ВПС в затревени площи и обработваеми земеделски земи“ в предвидените интервенции по мярка „Агроекология и климат“ за периода 2023-2027 г.

Кутия 1. Commission Staff Working Document (SWD 2020 369 final/ 18.12.2020) относно препоръки на Комисията към Стратегическия план на България (стр. 3 и 4)

Despite the high proportion of Bulgarian territory being part of the Natura 2000 network (over 34%), nearly 20% of which is agricultural land and over 50% of forest, the share of contracts, supporting biodiversity and /or landscape and forests is lower than the average EU level. The state of of farmland biodiversity requires urgent attention as exemplifying by the worsening status of farmland birds, while intensive agricultural practices are identified as one of the greatest pressures on protected habitats and species.

Bulgaria is also **one of the Member States with the highest loss of land with high nature value (HNV) due to intensification of farming. Addressing these challenges will require fostering sustainable farming practices to reduce pressures on farmland biodiversity combined with habitat management measures for wild pollinators, farmland birds and the Turtle dove in accordance with the Prioritised Action Framework**”.

- ✓ България определя земеделските си земи с висока природна стойност (ВПС) през 2007 г. за целите на ПРСР 2007-2013. Те обхващат екстензивно използвани постоянно затревени площи с преобладаваща естествена растителност и местообитания, мозаечен ландшафт (смесено земеползване и интензивни обработваеми земи, които са местообитания на ценни видове. Тяхното опазване води до съхраняване на ценни местообитания на растителни и животински видове, както и на открит и/или мозаечен ландшафт, и свързаните с тях екосистемни услуги.
- ✓ Към 2019 г. земеделските земи с ВПС са намалели с почти 40% от първоначалното им определяне. Най-сериозен е спадът при постоянно затревените площи, които от над 950 000 ха през 2007 г. са едва 440 000 ха през 2019 г. Другият сериозен спад е при земите под смесено земеползване, които от близо 280 000 ха през 2007 г. остават 170 000 ха през 2019 г. Същевременно, в голяма част от земеделските земи с ВПС от 2007 г., които

все още са земи, допустими за подпомагане през 2019 г., са претърпели промяна в начина на земеделско ползване и вече близо 66% от тях са обработваеми земи.

- ✓ Независимо от препоръките на ЕК относно Стратегическия план на България за предлагане на интервенции за намаляване на загубата на биоразнообразие в земите с висока природна стойност и предотвратяване на намаляването на птиците, обитаващи земеделски земи, съществуващите досега интервенции в мярката „Агроекология и климат“ за опазване на земеделски земи с ВПС са премахнати от предлагания нов вариант на интервенции в Стратегическия план без никаква обосновка или предлагане на алтернативни дейности.
- ✓ Настояваме за включване на мерките за опазване на земеделските земи с ВПС (затревени площи, смесено земеползване и обработваеми земи в интервенциите, предвидени за финансиране от чл. 70 от проект на РСП (Задължения в областта на околната среда и климата и други задължения в областта на управлението).
- ✓ Предвид промяната на обхвата на земеделските земи с висока природна стойност през 2019 г. спрямо 2007 г. е задължително да се извърши нова оценка на обхвата и качеството им през 2021 г. за да се гарантира, че целевите агроекологични схеми са насочени именно към затревени площи, а не към територии с променено земеползване.

II. Предложения и бележки по проекта на предлаганите интервенции в областта на агроекологията и климата, финансирани по линия на ЕЗФРСР:

1. Мярка за възстановяване и поддържане на деградирани пасищни територии;

- ✓ Името на индикатора за резултат трябва да се промени на „R.14 Съхранение на въглероден диоксид в почвата и в биомаса....“
- ✓ Считаме, че текстът „Поддържането на пасища зависи от вида на ползване на пасището, като при интензивна система с паша, спадът в производителността на сухо вещество изисква по-често засяване. В тази връзка, пасищата могат да бъдат поддържани чрез подхода „повърхностно подобряване без механична обработка“, при който се извършва презасяване на съществуващите пасища. Минималната обработката намалява отделянето на CO₂ от почвата, свързани с разораването, като същевременно е по-малко разрушително за почвената фауна и следователно подобрява органичната материя на почвата“ е противоречив, като втората му част „Минималната обработката намалява отделянето на CO₂ от почвата, свързани с разораването, като същевременно е по-малко разрушително за почвената фауна и следователно подобрява органичната материя на почвата“ касае по-скоро обработваемите земи, а не пасищата. Настояваме да бъдат посочени научните източници и разработки, от които са изведени тези твърдения.

- ✓ Считаме, че няма яснота как така предлаганите интервенции по мярката (разораване, подсяване с неместни видове тревни смеси, торене) ще допринесат за опазване на биоразнообразието, съхраняване или възстановяване на хабитатите или видовете, включително поддържането и създаването на ландшафтни елементи или непроизводствени площи и опазване или подобряване на качеството на водите и намаляване на натиска върху водните ресурси. Настояваме текстовете да бъдат пояснени и да бъдат включени съответните индикатори.
- ✓ Обръщаме внимание, че част от деградиралите пасища не са включени в „допустимия слой за подпомагане по ИСАК“. Настояваме да бъде обяснен текстът „Земеделските площи трябва да отговарят на определението за „допустим хектар“, като могат да включват и други площи от физическият блок (ФБ), определен като пасища мери и ливади (ПМЛ), както и временни пасища“, по отношение на допустимостта на „другите площи“.
- ✓ Необходимо е поясняване на текста „Осигуряване на Постоянно затревени площи, които да са на разположение за ползване на бенефициента за не по-малко от 5 години“ в посока кой ще предоставя пасищата на земеделските стопани и как.
- ✓ Обръщаме внимание, че предлаганата норма за пашуване (гъстота на животинските единици на ха) 1 ЖЕ/ха е прекалено висока за паша върху деградирани пасища и пасища с ВПС и следва да се определя в зависимост от състоянието на пасищата. Буди недоумение фактът, че в еко-схемата за екстензивно поддържане на постоянно затревените площи предлаганото съотношение на паша е от 0,3 ЖЕ/ха до 1 ЖЕ/ха, а в тази агроекологична схема е 1ЖЕ/ха. Предлагаме текстът да се преформулира като се предостави най-малко възможност за вариране на гъстотата на пашата, както е в посочената екосхемата или се определя в зависимост от състоянието на пасището. Още повече, че се предвижда внасянето на тревни смеси да се извършва като „Съотношенията за внасяне се изготвят от агроном-специалист, със сертифицирани семена адаптирани/произведени в сходни на българските климатични условия“. Същият подход може да бъде използван и за определяне на нормата за пашуване.
- ✓ Не са приложени списъците за одобрените треви и тревни смеси, като не става ясно как ще се избират те и доколко това ще е в съответствие с изискванията по отношение на пасищата с висока природна стойност и в „Натура 2000“. Предлагаме да се допълни възможността за подсяване с местни видове (за съответното пасище или район).

2. Насърчаване използването на култури и сортове, устойчиви към климатичните условия (плодове, зеленчуци, десертни лозя и билки):

- ✓ Липсва списък на култури и сортове, които са подходящи за отглеждане при специфични климатични условия;

- ✓ Не е ясно максималната площ от 30 ха за един или няколко от определените сортове се отнася.

3. Мярка за опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство:

- ✓ Липсва „Списък на застрашените от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство предоставен от Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол“
- ✓ Не е ясно формулировката на „Земеделски стопани, с изключение научни и образователни организации, които стопанисват земеделски площи от максимум 30 ха, за които имат регистрирано валидно правно основание“ дали се отнася само за площите, заети с местни сортове или за цялото земеделско стопанство. В случай, че се отнася само за площите с местни сортове, възможно ли е отглеждането на няколко местни сорта?
- ✓ Какво се случва, ако земеделският стопанин сам произвежда посевния и посадъчен материал и какъв ще е официалния документ, който ще важи в този случай?

4. Опазване на местни породи (автохтонни), важни за селското стопанство

- ✓ Считаме, че трябва да обясни какви ще са нивата за плащане в зависимост от застрашеността на породата и да се преценира текстът „Подпомагането ще се извършва на база на годишни плащания с различен размер на подпомагане съобразен с дефинираните прагове за изчезнали, изчезващи и по степен на застрашеност на отделните видове и породи животни.“

5. Мярка за устойчиво управление на пасища от Националната екологична мрежа (НЕМ1) чрез контролирани практики за регулирана паша

- ✓ Подкрепяме предложението на МОСВ и на животновъдните организации за включване на териториите на природни паркове, с обособени зони за извършване на регулирана паша на селскостопански животни, съгласно планове за управление и в зони от мрежата Натура 2000, с утвърдени планове за управление, с обособени зони за извършване на сезонна паша на селскостопански животни. Обръщаме внимание, че тези текстове съществуваха и в досегашната мярка за Традиционни практики за сезонна паша, но те никога не бяха приложени.
- ✓ Считаме, че всички текстове на мярката трябва да бъдат адаптирани и разписани и за териториите на природните паркове и зоните от Натура 2000, тъй като в настоящия текст повечето от тях отново са формулирани само за Националните паркове.
- ✓ Считаме, че текстовете, свързани с поставяне на устройствата за проследяване трябва да се преценират по отношение на разработване на системата за проследяване на движението на стадото и достъпът до нея. Считаме, че достъп до

системата трябва да се предостави не само на ДФЗ-РА, но и на МОСВ и съответните органи за управление на националните и природните паркове и на зоните от Натура 2000.

6. Мярка за създаване и възстановяване на екологичната инфраструктура

През 2013 г. ЕС дефинира понятието екологосъобразна инфраструктура като стратегически планирана мрежа на естествени и полуестествени райони и други елементи на околната среда, която е конструирана и се управлява така, че да осигурява най-разнообразни екосистемни услуги. Мрежата включва зелени площи (или „сини“ – ако става въпрос за водни екосистеми) и други физически елементи в сухоземни (включително крайбрежни) и морски райони. На сушата екологосъобразната инфраструктура се среща както в селски, така и в градски райони.

Концепцията за зелена инфраструктура е съществен инструмент за справяне със загубата на биоразнообразие чрез намаляване на фрагментацията на местообитанията и осигуряване на свързаност, подобряване на състоянието на екосистемите и екосистемните услуги. В България се адресира в Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (2021-2027) като част от мярка 10, насочена към развитие и управление на екосистемните услуги и оценка на състоянието на елементите от зелената инфраструктура.

Научни изследвания и публикации сочат, че минимум 10% от земеделската земя в стопанството трябва да бъде заета от характеристики на ландшафта и елементи на зелената и синя инфраструктура, които имат най-висока екологична полза в съответния район. Такива са полу-естествените елементи като тревни площи, включително пасища с храсти, дървета, влажни места или заливни площи; свързващите характеристики като буферни ивици, синори, живи плетове, канавки и др., но не и производствените площи като азотфиксиращи култури или площи със зелена покривка.

В рамките на Стратегическия план България предлага да се подпомага опазването на екологичната инфраструктура както чрез еко-схеми, така и чрез агроекологични мерки. Във направените предложения обаче липсват:

- Изискване за минимален процент на зелена инфраструктура, опазването на която ще се поощрява;
- В изброените елементи липсва дървесно-храстовата растителност, която е ключова за опазване на застрашени видове и местообитания.

Предлагаме:

- Към изброената екологична инфраструктура да се добавят формации от дървесно-храстова растителност (до 20% от заявените за подпомагане площи).
- Опазването на зелената инфраструктура да става на регионално ниво. В районите с преобладаващо екстензивно земеделие - да се запазват съществуващите характеристики на ландшафта (чрез прилагането на еко-схеми), докато в интензивните райони са необходими целенасочени действия за създаването и възстановяването им. Целевите нива за покритие със зелена инфраструктура да са между 10% и 20% на регионално равнище;

- ✓ Към настоящия момент липсва яснота как ще се създава слой за екологична инфраструктура и какви атрибути ще съдържа, например, включват ли се елементи на ландшафта, които не са били декларирани като Екологично насочени площи (ЕНП) в периода 2014-2020 г. или не? Не е ясно и как ще се извършва обновяването на този слой – на какъв период и по какъв начин. Считаме, че създаването на подобен слой постепенно трябва да включва характеристиките на ландшафта в земеделските земи на територията на цялата страна и разделянето на подпомагането на едни и същи елементи на екологичната инфраструктура в или извън слоя не е целесъобразно и обосновано.
- ✓ Считаме, че създаването/възстановяването на екологична инфраструктура следва да се подпомага чрез непроизводствени инвестиции

В случай, че остане в агро-екологичната мярка, препоръчваме да се въведе стъпковидно подпомагане, което да отразява ползите за околната среда:

- Базисно ниво на плащане за екологична инфраструктура от над 4(5)% до 10% характеристики и елементи на ландшафта в тях.
 - Ниво 1 с бонусно плащане с 10,1% - 15% характеристики и елементи на ландшафта в тях.
 - Ниво 2 с по-високо бонусно плащане за 15,1% - 20% характеристики и елементи на ландшафта в тях.
- ✓ Предлагаме да се помисли и да се въведе бонусно плащане за свързаност на елементите на екологичната инфраструктура в съседни блокове на земеделското стопанство, включително БЗС на различни земеделски стопани.

7. Мярка за използване на устойчиви практики и сортове, отглеждани при специфични условия

- ✓ Считаме, че финансовата помощ трябва да се ограничи до максимум 100 ха на стопанства (а не до 300 ха на стопанство, както е предвидено в текста на мярката), като се определи дегресионно плащане, както в мерките за необлагодетелстваните райони и биологичното земеделие.
- ✓ Липсва списъка на сортовете за подпомагане.

8. Насърчаване намалението на употребата на продуктите за растителна защита и торове през контрол в краен продукт - зеленчуци, плодове и десертни лозя

- ✓ Считаме, че въвеждането на етикет „Еко-продукт“ противоречи на изискванията на глава IV „Етикетиране“ от Регламент (ЕС) 2018/848 Европейския съюз и Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕО) № 834/2007 от 30 май 2018 година и използването на термините и техните съкратени форми „био“ и „еко“, самостоятелно или в комбинация на територията на държавите от ЕС и ще доведе до объркване и подвеждане на

потребителите и Контролните органи. Формулировката трябва да бъде променена.

- ✓ Предлагаме да се преформулира текстът „ЕКО ПРОДУКТ – Продукт с намалено съдържание от максимални установени стойности (MRL) с поне 10% на остатъчни ПРЗ и нитрати, и са отглеждани пряко върху почва“ в „ЕКО ПРОДУКТ – Продукт с намалено съдържание от максимални установени стойности (MRL) с максимум 10% на остатъчни ПРЗ и нитрати, и са отглеждани пряко върху почва“, тъй като предлагания текст означава, че продуктите могат да съдържат и 100% остатъчни ПРЗ.